

ΔΕ 1 ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - αξιολογούν τις θέσεις του Χριστιανισμού για το φυσικό περιβάλλον και την ευθύνη του ανθρώπου απέναντι σε αυτό, - αναγνωρίζουν την ευθύνη του πιστού για την οικολογική κρίση.	<ul style="list-style-type: none"> - Αξιολόγηση της διδασκαλίας του Χριστιανισμού για το περιβάλλον και την ευθύνη του ανθρώπου απέναντι σε αυτό. - Προσδιορισμός της προσωπικής ευθύνης του πιστού για την οικολογική κρίση.

Επιλέγεται η **διερευνητική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Παρουσιάζοντας:

Δημιουργία και άνθρωπος

Επεξεργασία: Αφου παρατηρήσετε τις αγιογραφίες οι οποίες είναι εμπνευσμένες από την δημιουργία του κόσμου να εκφράσετε τη γνώμη σας α) για τη σχέση ανθρώπου και δημιουργίας, β) την περιβαλλοντική κρίση και τον παράγοντα οικονομία-κέρδος.

Εφαρμόζοντας:

Οικολογικοί προβληματισμοί.

«Υπέρ και κατά»: Με «σκέψου, γράψε, συζήτησε, μοιράσου (TWPS)» μελέτη κειμένου και σύνταξη επιχειρημάτων υπέρ ή κατά της θεωρίας του Οικοκεντρισμού ή της Βαθιάς Οικολογίας.

Ανθρωποκεντρισμός και Οικοκεντρισμός

«Με τη γέννηση της οικολογικής σκέψης η ανθρωποκεντρική αντίληψη καταδικάστηκε ως η κύρια υπεύθυνη για τα οικολογικά δεινά. Μόνο που στη συνείδηση των περισσότερων, πρέπει να αναλάβουμε δράση εμείς προκειμένου να προστατεύσουμε τον πλανήτη που κατοικούμε εμείς, για να μπορέσουμε να συνεχίσουμε να κατοικούμε σ' αυτόν με αξιώσεις. Έτσι γεννιέται μία νέα ανθρωποκεντρική αντίληψη, στα πλαίσια όμως πια του οικολογικού κινήματος. Το νέο αυτό ανθρωποκεντρικό ρεύμα τείνει να οργανώνει την διαχείριση όλης της βιόσφαιρας γύρω από τα συμφέροντα του είδους *homo sapiens sapiens*. Οι φυσικοί πόροι προφανώς και πρέπει να τύχουν ορθολογικής διαχείρισης ώστε οι ανθρώπινες ανάγκες να είναι ικανοποιήσιμες ενώ η ρύπανση επιδιώκεται να μένει σε ανεκτά επίπεδα για να μην προκαλούνται (πολλά) ανθρώπινα θύματα. Ο μη ανθρώπινος κόσμος δεν παύει να έχει εργαλειακή αξία. Τον χρησιμοποιούμε για να οικοδομήσουμε τον πολιτισμό μας. Στην αντίπερα όχθη του ανθρωποκεντρισμού βρίσκεται το φιλοσοφικό ρεύμα του οικοκεντρισμού. Ο πρωτεργάτης της οικοκεντρικής σκέψης, Aldo Leopold, υποστήριξε μια ηθική, που την ονόμασε ηθική της γης (*land ethic*) [Leopold, 1949], η οποία δεν αφορά μόνο στους ανθρώπους, αλλά και σε άλλες οντότητες, όπως τα υπόλοιπα ζώα, το νερό και τα φυτά. Σύμφωνα με την οικοκεντρική σκέψη η φύση δεν έχει πια εργαλειακή αξία για τον άνθρωπο. Ο μη ανθρώπινος κόσμος δεν νοείται πλέον ως αποθήκη φυσικών πόρων και πελώριος αποδέκτης των λυμάτων μας. Επίσης, δεν επιδιώκουμε απλά την υγεία και την μακροημέρευσή του, προκειμένου να επιβιώσουμε και να διαβιώσουμε σε ένα καλύτερο περιβάλλον, αλλά αναλογιζόμαστε και φροντίζουμε για την ικανοποίηση των δικών του αυτόνομων σκοπών για επιβίωση, αναπαραγωγή και ίσως (περισσότερο για το ανώτερα θηλαστικά) για μια ποιότητα ζωής ανάλογη με τις δυνατότητές του. Στην περίπτωση αυτή, ο υπόλοιπος κόσμος προικίζεται με την εγγενή αξία την οποία απολάμβανε μέχρι τώρα μόνο ο άνθρωπος, εγχείρημα το οποίο μας εισάγει κατ' ευθείαν στο αβέβαιο έδαφος των συνθηκών αξιοδότησης αλλά και την αμφίδρομη ή μονόδρομη ηθική υπευθυνότητα».

Διερευνώντας:

Οικοθεολογία: Η χριστιανική θεολογία για το περιβάλλον.

«Επιβραδυνόμενη θεώρηση του κειμένου»: Επεξεργασία θεολογικού κειμένου (π.χ. του Μητρ. Περγάμου Ι. Ζηζιούλα) με φύλλο εργασίας και «Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS)».

Άνθρωπος και φυσικό περιβάλλον

«Άνθρωπος λοιπόν και φυσικό περιβάλλον, επιστήμη και θεολογία. Πώς συνδέονται αυτά με την οικολογική κρίση που περνούμε; Στην ταπεινή εισήγησή μου επέμεινα στις εξής θέσεις: α) Η οικολογική κρίση δεν συνδέεται μόνο με την ηθική κρίση του κόσμου, ευδαιμονισμός, ατομικισμός, καταναλωτισμός κ.λπ., αλλά κυρίως και προπάντων με την αλλοίωση της ταυτότητας του ανθρώπου. Η κρίση είναι οντολογική και όχι απλώς ηθική.

β) Στην αλλοίωση αυτή μερίδιο ευθύνης έχουν τόσο η θεολογία όσο και η επιστήμη. Η πρώτη στο βαθμό που αποσωμάτωσε την αλήθεια του ανθρώπου και τον απέκοψε από τον υλικό κόσμο με μια «πνευματικότητα» που αποποιείται την ύλη και δεν τονίζει την ανάσταση των σωμάτων ως βασική προϋπόθεση της αλήθειας του ανθρώπου. Η δεύτερη, η επιστήμη, στον βαθμό που καλλιεργεί την νοημοσύνη ως λειτουργία ανεξάρτητη από το σώμα και με τον τρόπο αυτό καταδυναστεύει με την τεχνολογία τον φυσικό κόσμο, επεμβαίνοντας στον τρόπο του είναι του και αλλοιώνοντας επικίνδυνα την αλήθεια της ταυτότητάς του.

γ) Η καταδυναστευση του φυσικού κόσμου από την ανθρώπινη νοημοσύνη, όχι από τον άνθρωπο, γιατί στρέφεται και κατά του ανθρώπου το φαινόμενο αυτό, ως ψυχοσωματικού όντος, δεν μπορεί να ανατραπεί παρά μόνο με μια κοινή προσπάθεια επιστήμης και θεολογίας να καταδείξουν τον ψυχοσωματικό χαρακτήρα του ανθρώπου και να αναδείξουν το σώμα του ανθρώπου ως κρίκου μεταξύ αισθητών και νοητών ως μέσου κοινωνίας και επικοινωνίας.

δ) Η Ορθόδοξη Εκκλησία καλείται να προβάλλει με όσο πιο μεγάλη έμφαση μπορεί τα δύο μεγάλα οικολογικά της όπλα, την Θεία Ευχαριστία και τον Ασκητισμό. Με το πρώτο βιώνεται η αξία του υλικού κόσμου ως κόσμου του Θεού και με το δεύτερο αποκαθαίρεται το σώμα από ότι το εμποδίζει να είναι όργανο κοινωνίας με τους άλλους, με το φυσικό περιβάλλον και με τον ίδιο τον Θεό. Μια ευχαριστία που δεν είναι φυσική, σωματική σύναξη επί το αυτό, αλλά προσευχή εξ αποστάσεως τηλεοπτικής ή άλλης, είναι ανώφελη».

Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης, *Ο άνθρωπος και το περιβάλλον: Ορθόδοξη θεολογική προσέγγιση*, από τα πρακτικά του διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου «Επιστήμες Τεχνολογίες αιχμής και Ορθοδοξία», διατίθεται στο:

<http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr>

Αναπλαισιώνοντας:

Προβληματισμοί για τη δράση των εκπροσώπων του Χριστιανισμού και των θρησκειών ως προς το οικολογικό ζήτημα.

- «Μελέτη περίπτωσης»: Ο «Πράσινος Πατριάρχης»: Οι μαθητές/ μαθήτριες σε ομαδοσυνεργασία μελετούν τους σκοπούς, τη θεματολογία των εν πλω συμποσίων και της Διακήρυξης της Βενετίας, προβληματίζονται για την αποτελεσματικότητά τους και το παγκόσμιο μήνυμά τους, τη σημασία της συμμετοχής πολλών θρησκευτικών ανδρών και γυναικών, εκπροσώπων των παγκοσμίων θρησκειών του κόσμου.

Διακήρυξη της Βενετίας

Συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ, με πνεύμα ειρήνης, για το καλό όλων των ανθρώπων και για τη φροντίδα της Δημιουργίας. Αυτήν την ιστορική στιγμή, στην αρχή της τρίτης χιλιετίας, θλιβόμαστε βλέποντας τον καθημερινό πόνο μεγάλου αριθμού ανθρώπων εξαιτίας της βίας, της πείνας, της φτώχειας και της αρρώστιας. Μας ανησυχούν επίσης οι αρνητικές επιπτώσεις για την ανθρωπότητα και για όλη τη Δημιουργία, οι οποίες προκύπτουν από την υποβάθμιση κάποιων από τους βασικούς φυσικούς πόρους, όπως το νερό, ο αέρας και η γη, που έχει προκληθεί από μια οικονομική και τεχνολογική πρόοδο, η οποία δεν αναγνωρίζει και δεν λαμβάνει υπόψη της...

Αυτό που απαιτείται, είναι μια πράξη μετάνοιας από την πλευρά μας και μια ανανεωμένη προσπάθεια να δούμε τους εαυτούς μας, ο ένας τον άλλον και τον κόσμο γύρω μας μέσα στην προοπτική του θεϊκού σχεδίου για τη Δημιουργία. Το πρόβλημα δεν είναι απλώς οικονομικό και τεχνολογικό· είναι ηθικό και πνευματικό. Η λύση σε οικονομικό και τεχνολογικό επίπεδο μπορεί να βρεθεί μόνο αν υποστούμε, με τον πιο ριζικό τρόπο, μια εσωτερική μεταβολή, που μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγή του τρόπου ζωής μας και των μη αιεφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής. Μια γνήσια μεταστροφή εν Χριστώ θα μας δώσει τη δυνατότητα να αλλάξουμε τον τρόπο που σκεφτόμαστε και ενεργούμε... Ως εκ τούτου, καλούμε όλους τους καλοπροαίρετους ανθρώπους να στοχαστούν τη σημασία των παρακάτω ηθικών στόχων:

1. Να σκεφτόμαστε τα παιδιά του κόσμου όταν εξετάζουμε και αξιολογούμε τις επιλογές μας για δράση.
2. Να είμαστε ανοιχτοί στη μελέτη των αληθινών αξιών βασισμένων στο φυσικό νόμο που συντηρεί κάθε ανθρώπινο πολιτισμό.
3. Να χρησιμοποιούμε την επιστήμη και την τεχνολογία με πλήρη και εποικοδομητικό τρόπο, αναγνωρίζοντας παράλληλα ότι τα επιστημονικά ευρήματα πρέπει πάντα να αξιολογούνται υπό το φως της κεντρικής θέσης του ανθρώπου, του κοινού καλού και του εσωτερικού σκοπού της Δημιουργίας. Η επιστήμη μπορεί να μας βοηθήσει να διορθώσουμε τα λάθη του παρελθόντος, προκειμένου να αυξήσουμε την πνευματική

και υλική ευημερία της παρούσης και των μελλοντικών γενεών. Η αγάπη για τα παιδιά μας είναι εκείνη που θα μας υποδείξει το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσουμε προς το μέλλον.

4. Να είμαστε ταπεινόφρονες σχετικά με την ιδέα της ιδιοκτησίας και να είμαστε ανοιχτοί στις απαιτήσεις της αλληλεγγύης. Η θνητότητά μας, σε συνδυασμό με την αδυναμία της κρίσης μας, μας προειδοποιεί να μην κάνουμε πράγματα μη αναστρέψιμα σε σχέση με ό,τι επιλέγουμε να θεωρούμε ιδιοκτησία μας κατά τη σύντομη διαμονή μας πάνω σε τούτη τη γη. Δεν μας έχει δοθεί απεριόριστη εξουσία πάνω στην πλάση· είμαστε απλώς διαχειριστές της κοινής κληρονομιάς.

5. Να αναγνωρίζουμε την ποικιλομορφία των καταστάσεων και των ευθυνών στο έργο για ένα καλύτερο παγκόσμιο περιβάλλον. Δεν έχουμε την προσδοκία να αναλάβει κάθε άνθρωπος και κάθε θεσμός το ίδιο φορτίο. Ο καθένας έχει να διαδραματίσει ένα ρόλο, αλλά για να γίνουν σεβαστές οι απαιτήσεις της δικαιοσύνης και της φιλανθρωπίας, οι πιο ευημερούσες κοινωνίες πρέπει να φέρουν το μεγαλύτερο φορτίο και απαιτείται από αυτές μια θυσία μεγαλύτερη από εκείνη που μπορούν να προσφέρουν οι φτωχές. Οι θρησκείες, οι κυβερνήσεις και οι θεσμοί αντιμετωπίζουν πολλές διαφορετικές καταστάσεις· αλλά βάσει της αρχής της συμπληρωματικότητας, όλοι μπορούν να αναλάβουν κάποιες εργασίες, κάποιο μέρος της κοινής προσπάθειας.

6. Να προωθήσουμε μια ειρηνική προσέγγιση στις διαφωνίες σχετικά με το πώς να ζούμε σε τούτη τη γη, με το πώς να τη μοιραζόμαστε και να τη χρησιμοποιούμε, με το τι να αλλάξουμε και τι να αφήσουμε αμετάβλητο. Επιθυμία μας δεν είναι να αποφύγουμε τη διχογνωμία σχετικά με το περιβάλλον, γιατί έχουμε εμπιστοσύνη στην ανθρώπινη λογική και στο δρόμο του διαλόγου προκειμένου να φθάσουμε σε συμφωνία. Αυτοδεσμευόμαστε να σεβόμαστε τις απόψεις όλων όσοι διαφωνούν μαζί μας, αναζητώντας λύσεις μέσω ανοιχτής ανταλλαγής απόψεων, χωρίς να καταφεύγουμε στην καταπίεση και στην κυριαρχία».

Κοινή Διακήρυξη Πάπα Ιωάννη Παύλου Β΄ και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου, Βενετία 2002, διατίθεται στο http://www.naturazante.com/2007/07/blog-post_3164.html

Αξιολογώντας:

Η ευθύνη του πιστού για το περιβάλλον.

- «Επιτόπια μελέτη ζητήματος»: Ανάλυση πρωτοβουλιών για ευαισθητοποίηση και δράσεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος με την ενεργή συμμετοχή μαθητών και μαθητριών, αλλά και ειδικών (π.χ. ανακύκλωση, αναδάσωση, εθελοντική δασοπροστασία, καθαρισμός παραλίας κλπ).

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μετα την επεξεργασία της θεματικής ενότητας για την Οικολογία και τα ηθικά ζητήματα που προκύπτουν να απαντήσετε συνοπτικά στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Ποιό το μερίδιο ευθύνης του ανθρώπου για τη κατάσταση στο περιβάλλον?
2. Πιστεύετε ότι η θέση της εκκλησίας και οι πρωτοβουλίες που παίρνει μπορεί να διορθώσει την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί?
3. Τι μπορεί να προσφέρει ο άνθρωπος ως πιστός χριστιανός για να αντιμετωπισθεί η οικολογική κρίση?

Σιώκη Φωτεινή
ΠΕ 01 (Θεολόγος)
1^ο ΓΕΛ Συκεών – 2^ο Γυμνάσιο Ευκαρπίας.